

Čigāniete un čigāns

Čigānietei mugurā blūze
un vairākās kārtās raibi, gari, veci brunči.
Košs lakats.

Kaklā stikla vai no krāsainiem,
metalizētiem papīriem
gatavotas krelles.
Plecā — tarba.

Rokās lupatu vai salmu lelle.
Neatņemama sastāvdaļa — kārtis un pīpe.

Seja notriepa ar sodrējiem.
Čigānam mugurā vecas bikses,
žakete, košs kreklis.

Uz krūtīm pulkstenķēde.
Kājās zābaki.

Galvā naģene vai citā liela cepure.
Ausīs veļas kņāgi ar riņķiem.
Rokā pataģa,
ar ko biedēt Zirgu, Laci
vai Čigānieti.

Žids

Vecs mētelis.
Plecus kaste ar dažādiem
nederīgiem krāmiem.
Kājās zābaki.

Velns

Ja paredzētas vairākas galvas,
pie pleciem piestiprina
audumā ietūtas
gumijas bumbas,
kur iezīmētas acis,
mute, deguns
un piestiprināti
sarkani ragi.

Seja nosmērēta ar sodrējiem
vai aizklāta ar melnu drēbi;
galvā uzvelk melnu zeķi
ar izgrieztiem acu,
mutes un deguna caurumiem.

Mugurā drēbes
vai govs āda ar asti.
Rokās sakumi,
klabatas vai tarkški.

Ragana

Ap pleciem kā apmetnis — palags.
Seja nosmērēta ar sodrējiem,
mati izspūruši.
Mutē kartupeļu zobi.
Raksturīgākā poza —
jāteniski uz slotas.

1. zīm.

150X150 cm lieli
balta un melna
auduma gabali
sašūti kopā divās malās.
No divām kārtīm
sasiets krusts
un augšā nostiprināta
ziemas cepure.
Ar krustu rokās
palīduši
zem sašūtajiem
audekliem,
vakaros
spoki spokojas —
gausi pārvietojas
un cilā krustus.
Atkarībā no tā,
kuru —
balto vai melno pusi
tie pagriež,
viņi var tumsā
būt gan redzami,
gan neredzami
(1. zīm.).

Spoks

Garā ieva

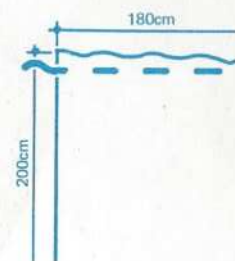
zīm.

zīm.

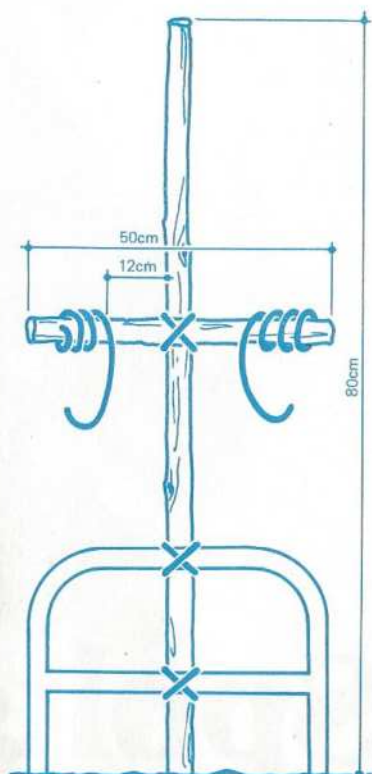

3. zīm.

5. zīm.

Tai jābūt tiešām garai.
To panāk ar dažādiem līdzekļiem.
Vienkāršākais paņēmiens —
cilvēku ar paceltām rokām ietin garā
audumā (2. zīm.).
Augšā uzzīmē seju, zem padusēm apsien jostu.
Cits paņēmiens — viens cilvēks apsēžas
otram uz pleciem; abiem mugurā gari brunči.
Augšā sēdošais ar brunčiem
apsedz savas kājas
un apakšējā galvu (3. zīm.).

6. zīm.

MASKU GRAMATA

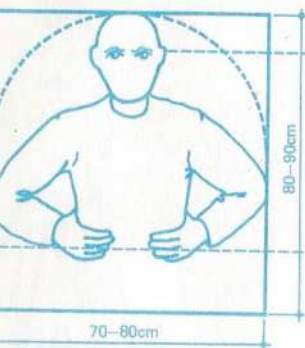
Trešais paņēmiens — vispirms izgatavo
galvu — nelielā nebalinātā lina
maisā (4. zīm.) sabāž lupatas,
salmus, bet vaļējā galā
levelk stipru lina
vai kaprona diegu.
Auis, degunu un muti
uztamborē
vai uzšuj
no krāsainiem diegiem.
Acu vietās —
mēteļu pogas,
deguna vietā
drānā iešūta vate.
Tur, kur jābūt matiem,
piešuj pakulas.
Galvu uzmauc
koka krustam
(6. zīm.)
un, savelkot
aukliņas,
nostiprina.
Krusta šķērskokam
abos galos
uztin lupatas
(plecu kuplūmam)
un katrā pusē,
apmēram vidū,
alumīnija stiepli.

Krustu var nest
rokās — ja tā garums
apmēram 150 cm.
Daudz ērtāk
krustu piesiet
pie muguras,
bet vēl labāk —
pie rāmja
mugursomas (6. zīm.).
Mugursomā
dibena kuplūmam
ieliek spilvenu.
Krustam pārvelk
blūzi un apmetni.
Tā augšējā
malā (5. zīm.)
ievelk aukliņu, ar ko apmetni nostiprina.
Kājas noslēpj gari brunči.
Galvā vainadziņš vai lakats.

Mazais vīriņš

Galva no veca gaiša maisa.
Tam jābūt tik garam, lai, uzvelkot
pār galvu, maiss būtu 20 cm pāri
jostasvietai (7. zīm.).
Maisa augšējo galu nodiedz aplveidīgi.
Pēc tam maisu izgriež uz otru pusi tā,
lai stūri paliktu iekšpusē (8. zīm.).
Izgriež caurumus acīm.

7. zīm.

8. zīm.

9. zīm.

Seju zīmē ar otiņu
vai nitrokrāsu aerosoliem.
Mati — piešūtas pakulu šķipsnas.
Rumpim noder veca žakete,
ko piestiprina pie pakaramā
(9. zīm.).

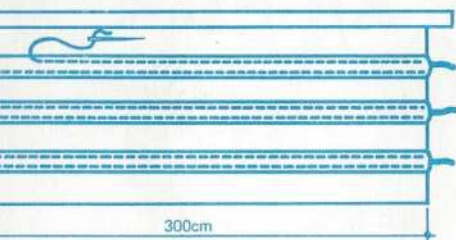
Piedurkņu galos piešuj
no veca džempera
nogrieztas piedurknes,
bet tām savukārt
ar lupatām piebāztus cimdus.
Lupatas sabāž
arī žaketes piedurknēs.
Zem atlokiem pašuj divas
8—10 cm platas
un 70—80 cm garas
krāsainas lentes.
Tās kalpo gan par kaklasaiti,
gan par «drošības jostu»
ap vidukli.

Galvā cepure,
kājās liela izmēra zābaki.

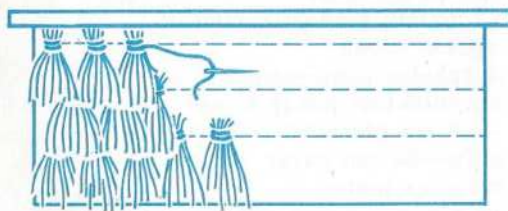
Galvu var gatavot arī šādi —
uz galvas uzliek sietu,
pāri tam uz augšu sasien brunčus,
apakšējo malu pabāžot
zem žaketes.

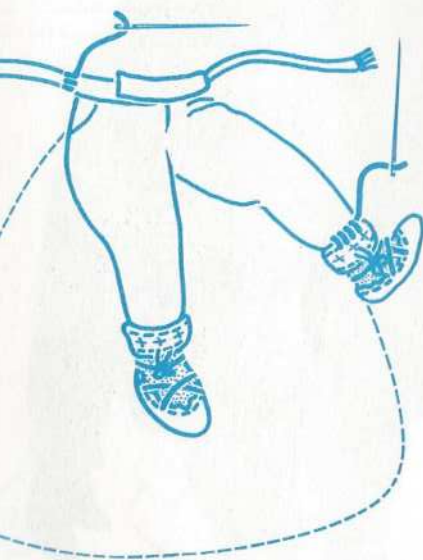
Spēlmanis z siena kaudzes

10. zīm.

11. zīm.

12. zīm.

No veciem kupliem svārkkiem
vai rupja maisa izgriez taisnstūri
(10. zīm.).
Tā augšmalai piešuj izturīgu lenti,
bet vidusdaļai —
trīs joslas no pamataudekla.
Joslas piešuj tā,
lai vidū varētu ievērt klūdziņas
vai alumīnija stiepli
4—5 mm diametrā.
Otrā pusē piediedz salmu
vai niedru kūlīšus (11. zīm.).
Stieples aplveidīgi saliec un savij
auduma savienojuma vietā.

Ja izmanto klūdziņas,
tad tās pārlaiž pāri
savienojuma vietai,
audumu savēl ar aukliņām.
Kaudzi piestiprina
pie jostasvietas.

Spēlmaņa kājas veido,
32.—34. izmēra garajām biksēm
galos (12. zīm.) piešujot
vilnas zeķes.
Bikses un zeķes piebāž ar lupatām,
pēdās uzvelk pastalas.
Kājas piesien pie vidukļa.

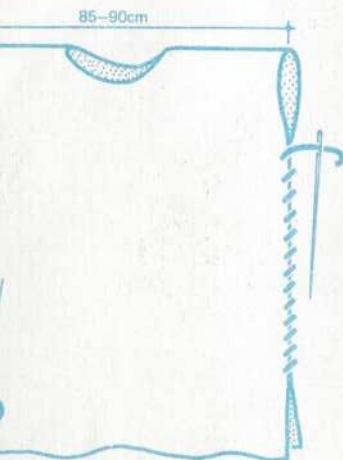
Mugurā veca žakete
vai veste.

Galvā cepure.
Pielīmē degunu,
ūsas un bārdi.
Vaigi un piere
ar sodrējiem.

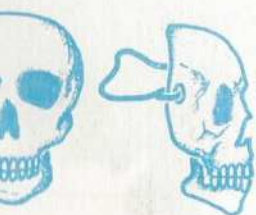

Nāve

okvilnas vai nebalināta lina
ometni (13. zīm.).
nkārši ievistīties palagā.
noziesta ar krītu,
melni apli.
— sejas maska (14. zīm.),
ādina galvaskausu.
olauzta izkaps,
ai kulkstikla.

13. zīm.

14. zīm.

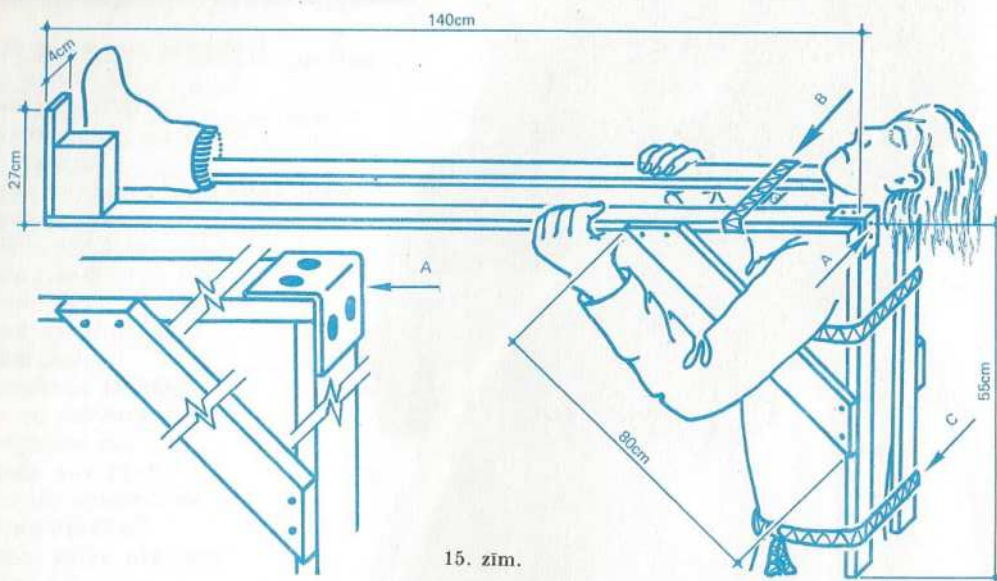

Lācis

Ietērpjas vienā vai divos
uz kreiso pusi
izgrieztos kažokos.
Ja divi — viens rokām,
otrs kājām.
Zem kažoka uz muguras panna
vai spilvens,
lai Lāča vedēja
vai dresētāja kūlieni
nebūtu pārāk sāpīgi.
Pie jostas un kaklā
misiņa zvani.
Galvā ziemenīca.
Seja nosmērēta ar ogli
vai sodrējiem.
Seju var aizklāt
ar cirtainu šinjonu.
Dažkārt gatavo
speciālu sejas masku
vai Lāča galvu.
Senāk Lāci atveidoja arī,
no galvas līdz kājām
aptinoties
ar zirnājiem.
Tas bija
Zirņu lācis.

Dzīvais mironis

15. zīm.

Pirmais variants ar diviem dalībniekiem (16. zīm.).

Viens saliecas uz priekšu un izstiepj rokas, kurās uzvilkti zābaki.

Otrs (seja balti nogrimēta) rokas uzliek uz pleciem pirmajam un galvu atliec atpakaļ. Abus pārklāj ar galos sašūtu palagu, kura vienā galā caurums galvai, otrā — kājām.

Otrs — sarežģītāks variants vienam dalībniekam.

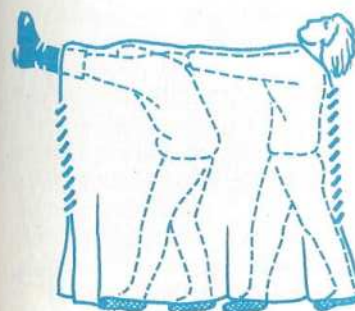
No 4 cm platām un 2 cm biezām koka līstēm izgatavo divas kājas (15. zīm.).

Savienojuma vietai A pienaglo vai pieskrūvē skārda stūrīti.

«Kājas» piebāž ar lupatām vai porolona atgriezumiem, uzvelk zeķes, uzauj pastalas. «Kāju» otru galus liek uz pleciem un nostiprina ar aukliņām B un C. Lai tās nenokristu, ar jostu piesien pie vidukļa. Ieģērbjas maisā (160X170 cm) ar diviem caurumiem: viens — galvai, otrs — pēdām.

Maisā var atstāt caurumus rokām, kuras sakrusto uz krūtīm, turot sveci.

Seja balta. Galva atliekta.

16. zīm.

Zirgs

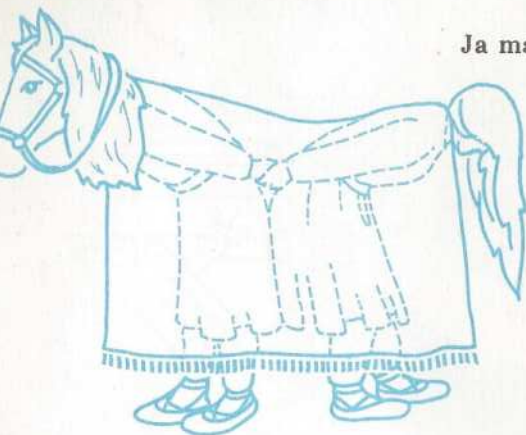
17. zīm. parādīts, kā Zirgu atveido divas meitas.

Biežāk Zirgu atveido divi puīši.

Viņi noliekušies nostājas viens aiz otra.

Pārklājs — sega vai govs āda. Aizmugurējam
piestiprināta aste no pakulām vai Zirga
krēpēm. Priekšējais tur kārti, kuras gala
zirga galva.

Ja maska paredzēta vienam, nometas četrpāpus
vai staigā uz divām kājām (18. zīm.).

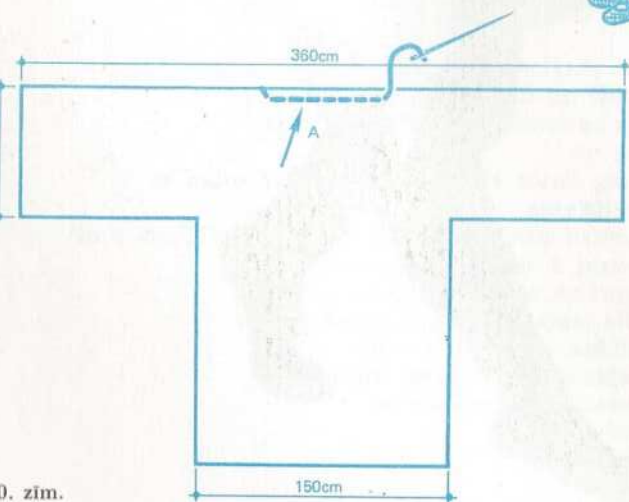
17. zīm.

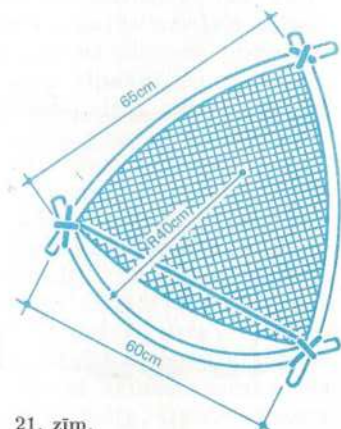
18. zīm.

19. zīm.

20. zīm.

21. zīm.

Zirga galvu
gatavo no
kokā vai auduma.
Vecām biksēm
nogriež vienu
staru (50—60 cm).
Šaurāko galu aizšuj,
bet platākajam piešuj
auduma gabalu,
zem kura paslēpties
nesējam (19. zīm.).
Bikšu stara piepildīta
ar lupatām, sienu
vai porolonu,
piešķirot
zirga
galvas
formu.
Piešuj
ausis un acis.
Acīm izmanto pogas
vai tās uztamborē
un piešuj.
Piestiprina īstas krēpes,
pakulas vai kokvilnas
diegu saivas.

Apauši no prievītēm
vai no ādas sloksnēm.

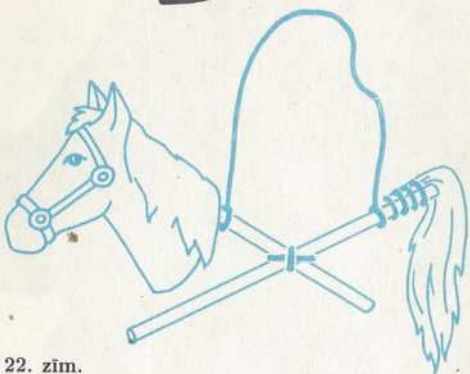
Ja galva liela
un smaga, tad,
lai vieglāk turēt,
kārtij jābūt
pietiekami garai —
to var atbalstīt
pret ādas jostu,
kas apsietā ap vēderu.

Ļoti ērts Zirga galvas nešanas paņēmieni attēlots 21. zīm.
No trim zariem sasiem trīsstūri, kam no augšas uzmauc
caurspīdīgu zeķbikšu augšdaļu un piesien visos trīs stūros.

Trīsstūra
augšējā virsotnē
piestiprina galvu.
Pārklājam
(20. zīm.)
sašuj kopā
lietotos
drēbju
gabalus.

Jātnieks uz zirga

22. zīm.

23. zīm.

Puisis
«jāj» uz kārts
(23. zīm.),
kuras
vienā galā
koka galva,
otrā —
aste.

Zirga
sega —
jebkurš
pārklājs.
Kārti
ar cilpu
pakar
plecā
(22. zīm.).
Zirga
mugurkauls
veidots
no krusteniski
sasietām
kārtīm.
Ribas —
stieplu riņķi,
ko piestiprina
pie Zirga
mugurkaula.

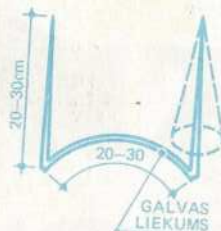
Citā variantā
jātnieka kājas
gatavo,
bikšu staras
piebāžot ar salmiem
vai citiem
materiāliem.
Šīs kājas
dalībnieks piesien
sevē vidukļa,
pats uzsēžas Zirgā,
izbāž kājas
caur segā
izgrieztām
caurumiem.

Kaza

Āzis

Maska staigā
«uz visām četrām»
(25. zīm.),
apsedzoties
ar kažoku,
aitādu
vai salmiem apšūtu
lakatu.
Pie pieres
piestiprināti
radziņi no koka,
salmu saišķiem,
porolona u. c.
Metāla stiepli
(2—3 mm diametrā)
izliec (24. zīm.),
galus izdur
cauri cepures
vai lakata
pieres daļai
un uzmauc ragus.
«Uz četrām»
ilgi nestaigāsi,
ērtāks variants —
uz divām.
Mugurā balta blūze,
nebalināta lina brunči,
priekšauts.
Galvā lakats
ar piestiprinātiem
radziņiem.
Kaklā — zvans.
Seja nosmērēta
ar sodrējiem.
Var izmantot
malkas krāģīti
(27. zīm.).

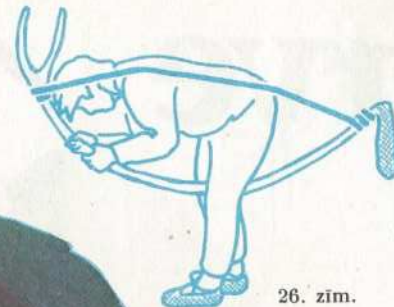
24. zīm.

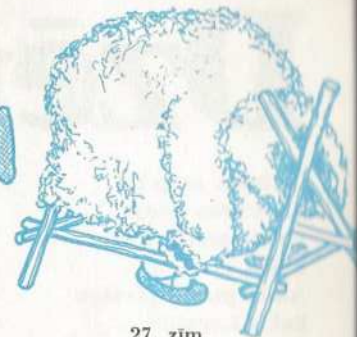
25. zīm.

Puisis
uzsēžas
jāteniski
un noliecas tā,
lai viens žāklis
kalpotu par ragiem.
Aizmugurē —
govs vai zirga aste.
Maska pārvietojas,
komiski lecot
un dimdinot grīdu.
26. zīm. attēlots
cits variants.
Dalībnieks jāteniski
uz lika koka,
zirga iejūga loka
vai saliektas,
ar auklu
nospriegotas
riksts.

26. zīm.

27. zīm.

Dzērve

Kažoku apgriez
uz kreiso pusi,
vienā piedurknē
iebāž cirvi.
Abās pusēs piesien
koka karotes —
izskatās kā ausis.
Cirvi
var aizstāt ar kārti,

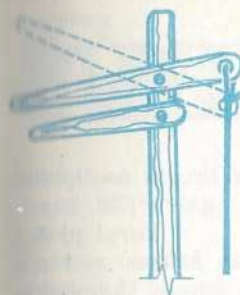
vienu malu,
lai nenoslid,
piesien pie kārts
(29. zīm.) A.

Kārti
piesien
pie muguras B.
Kārtij apakšgalā
zaru slotiņa,
augšgalā
ar sienu piebāzts
maisiņš C.
Maisiņam,
kuram sānos
ar ogli iezīmētas
acis,
piestiprina kartona
knābi.

Knābi var gatavot
arī no diviem delīšiem.
Knābja apakšdaļu
nostiprina
(28. zīm.),
bet augšdaļai
jāgriežas ap kārti iedzītu
tapiņu vai naglu.
Pavelkot aukliņu,
knābi
var atvērt
un aizvērt.

Maska komiskāka,
ja pagarina kājas, taču tad
jāmāk staigāt uz koka kājām.
Cītā variantā izmanto
koka vai kartona kasti
(30. zīm.),
kurai piestiprina kārti
ar galvu un asti — vecu slotu.

kurai
uzmauc zābaku
vai piesien
karotes (31. zīm.).
Kažoku
var aizstāt
ar lakatu vai segu,

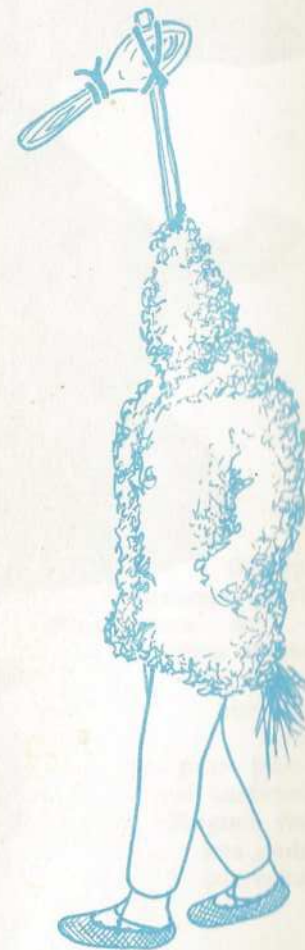
28. zīm.

29. zīm.

30. zīm.

31. zīm.

Govs

Uz krusta nostiprina
galvu (32. zīm.),
kurai piešuj
atbilstošas krāsas audumu
un nosedz šķērskoku.
Krustā uzkar
uz kreiso pusi
izgrieztu
vecu garu mēteli,
kura rokas
(priekškājas)
piebāž ar lupatām.
Vidukli
piestiprina tesmeni —
piepūstus
gumijas cimdus.

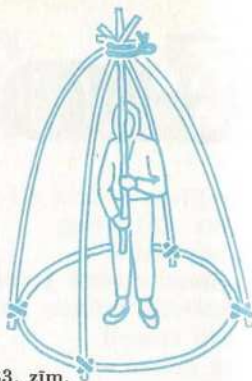

32. zīm.

Grozs

Grozīņu
uzmauc galvā.
Piestiprina acis —
divus ābolus,
degunu —
burkānu,
zirņu
vai pupu pāksti
vai kartupeli.
Mugurā viss,
kas gadās
pie rokas.

33. zīm.

Gatavo līdzīgi
kā masku
Spēlmanis
uz siena kaudzes.
Atšķirība tā,
ka maskas
augšējam galam
jābūt slēgtam.
To balsta
dalībnieka galva
vai kārts gals.
Pietiek
ar vienu —
apakšējo riņķi.
Kaudzes kuplumam
pie riņķa
piesien
dažas garas,
galos sasietas
rikstes
(33. zīm.).

Siena kaudze

Slota

Gatavo līdzīgi maskai
Kūlītis. Materiāls —
žagari
vai
niedres.

Labības kūlis

Maskā var ietērpties
kai ar citu palīdzību.
palibniekam

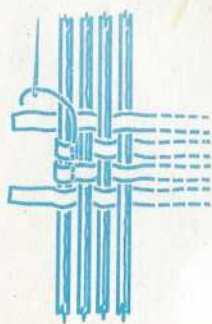
okārt apliek un piesien
iebrus ar vārpām.

Var gatavot arī no
edrēm. Saiškus iestiprina starp
turīgām, 15—20 mm platām
ntēm (35. zīm.) vai auklām.
enšu galus atstāj garākus,
i kūlītī varētu savilkt
sasiet.

Cits variants —
masku gatavo, vienu uz otra
velkot divus garus brunčus;
rsējos pacel
virs galvas sasien (34. zīm.).

zīm.

35. zīm.

Paeglis

Tērpjas līdzīgi Sietam.
Tikai maisam
uzšuj paegļu zariņus.

Siets

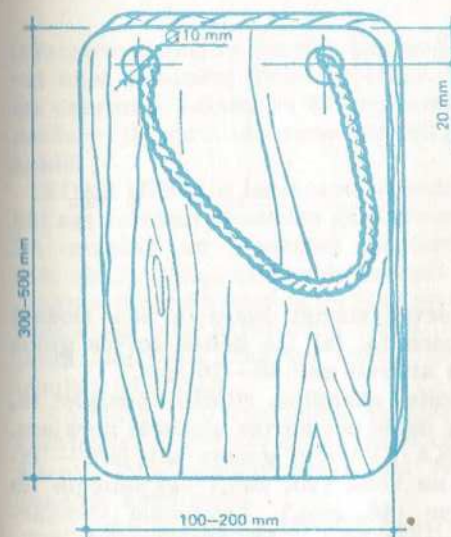
Pāri galvai uzvelk
uz kreiso pusi izgrieztu
apputējušu,
miltainu maisu.
Uz galvas
nostiprina sietu.
Masku gājienu laikā
Siets
spiežas pie citiem,
visus nosmērēdams
un nobārstīdams
ar miltiem.

Kekatnieki, bu-
deļi, mārtiņbērni, danča bērni līdzī nēsāja
pulksteņus — zvanus, kannas, trumuļus
un citas skanošas lietas. Dažs mūzikas in-
struments jeb rīks tika darināts tieši pirms
godiem un priekš iešanas budēļos un tā
ari palika kādās mājās, atpakaļ vairs ne-
tika nests. Daudzus no šiem rīkiem var
vienkārši un ātri pagatavot.

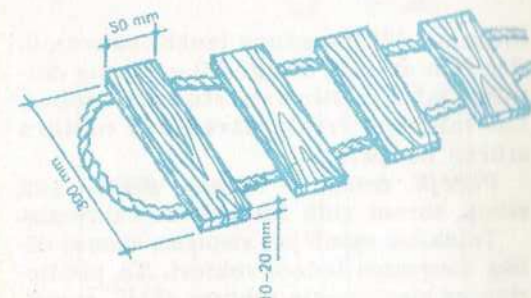
Rūpīgi piestrādājot, katram rikam var
piešķirt noteiktu skanējuma augstumu.
Tie noderēs ne vien trokšņu radīšanai, bet
ari danču, rotaļu, pat dziesmu pavadīju-
mam.

KLABATU skandina, uzsitot ar koka
āmuriti vai koka karoti. Gatavo no 1—2 cm
bieza dēļa, vienā galā izurbjot divus cau-
rumus un tajos ievērot auklu (36. zīm.).

36. zīm.

Auklas galus sasien ar tādu cilpu, lai dēlītī
var pakārt kaklā. Skanās augstumu regulē
ar dēliša garumu un biezumu. Šādus dēli-
šus ar dažādu skanās augstumu var sakārt
uz kārts un ar karotes piesitieniem izvil-
lināt melodiju. Tos var uzlikt arī uz pusēm
pārlocītai virvei (37. zīm.). Spēlējot dēlišā
lēkā pa virvi, tādēļ jābūt pietiekami velk-
lam, lai pēc katra piesitiena dēlīti noliktu
savā vietā.

37. zīm.

VELAS DĒLI izmanto kā ritma rīku. To
skandina, uzsitot tāpat kā iepriekš aprak-
stītajam dēlītim vai velkot ar karoti vai
koka zaru pa rievoto pusi.

TALAKĀNA (38. zīm.) pagatavošanai
vajadzīgs zāģis, āmurs, kaltiņš, nazis, ur-
bis. Vispirms izgatavo lēkājošo daļu —
āmuriti, kas sastāv no galvas (39. zīm.)
un kāta (40. zīm.). Abas detaļas, tāpat kā
viss talakāns, ir no koka. Galvā izurbj cau-
rumu, iebāz kāta apaļo galu un iekilē. Lai
kāta galā varētu iedzīt ķīlīti, pirms tam
kātu ar nazi mazliet iešķēļ un šķeluma vie-
tā iegriež nelielu gropīti. Galvu uzdzen
tā, lai šķelums būtu perpendikulārs pret
galvas kluča šķiedru. Pretējā gadījumā,
dzenot ķīli, galva var saplīst.

Nākamo darina rokturi (41. zīm.). Kad
sagatavots attiecīga garuma, platuma un